

RELAȚIA DINTRE STILUL DE COMUNICARE ȘI PARTICULARITĂȚILE TEMPERAMENTALE LA PERSOANELE ADULTE

Inga BACIU, *asistent universitar,*
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Moldova

Abstract. *This study finds its relevance by exploring the relationship between the temperamental features and the styles of communication, answering a question that directly relates to maturity. In addition, although there is a lot of information about the styles and the nature of communication in general, there is relatively little information about the specific relationships of these two variables. Based on these results, in this article we will try to investigate the relationship between the temperamental features and the styles of communication in adult individuals.*

Keywords: *temperamental features, style of communication, maturity.*

1. Introducere

Temperamentul se constituie ca unul dintre cele mai importante și definitorii subsisteme ale personalității care se află în interacțiune și totodată își pune amprenta asupra tuturor celorlalte subsisteme și dimensiuni ale personalității. De asemenea, reprezintă o combinație a trăsăturilor moștenite care afectează în mod inconștient comportamentul. Această combinație de trăsături caracteristice este responsabilă, în mare parte, de acțiunile, de reacțiile și de răspunsurile emoționale ale persoanei și determină, în mare măsură, modul de comunicare. Acest fapt scoate în evidență faptul că temperamentul pe care îl are persoana ar putea avea o influență profundă asupra modului de a comunica. La rândul său, felul de a comunica poate determina în esență stilul de comunicare al persoanei.

Este cunoscut faptul că temperamentul constituie latura dinamico-energetică a personalității. Dinamică deoarece ne furnizează informații cu privire la cât de iute sau lentă, mobilă sau rigidă, accelerată sau domoală, uniformă sau neuniformă este conduita individului. Energetică deoarece ne arată care este cantitatea de energie de care dispune un individ și mai ales modul cum este consumată aceasta.

Autorul M. Golu menționa: „*Dacă însușirile dinamico-energetice sunt înnăscute, determinate genetic, integrarea lor în plan psihocomportamental, adică în dinamica proceselor psihice și a actelor motorii, se realizează în ontogeneză. Întrucât, însă, aceste însușiri bio-energetice se imprimă ca atare pe tabloul comportamental, ce se elaborează stadial în cursul vieții individului, structura temperamentală și, respectiv, tipul temperamental este înnăscut reprezentând astfel, alături de predispoziții, „elementul” ereditar în organizarea internă a personalității*” [3, p. 92].

A. Buss și R. Plomin susțin că „*ceea ce moștenim nu este un grad specific sau o cantitate de temperament, ci, mai degrabă un răspuns potențial, aflat la un nivel înalt, mediu sau scăzut al scăderii răspunsurilor. Cel care reactualizează aceste răspunsuri este mediul*”. [2, p. 12].

Astfel, prin temperament omul influențează mediul social care, la rândul lui, afectează temperamentul. Dar, chiar dacă mediul influențează unele manifestări temperamentale, în esență, el este înnăscut. Influența ereditarului asupra psihocomportamentului nu este directă, ci mediată, filtrată de sociocultural.

P. P. Neveanu arată că „*tipul de activitate nervoasă superioară nu se transferă mecanic și univoc într-o anumită caracteristică temperamentală.*” [4, p. 109].

Unele particularități ale tipului de activității nervoase superioare (echilibrul, mobilitatea) se exprimă mai mult, altele (intensitatea) ceva mai puțin și adeseori mascat. Una și aceeași trăsătură de tip se manifestă diferit în plan psihocomportamental, datorită filtrării ei prin rețeaua de reflexe condiționate, prin experiența subiectului, prin sistemul de relații cu lumea.

De asemenea, analiza literaturii de specialitate, scoate în evidență că în toate conceptele aparținând de teoria nevoilor, comunicarea este inclusă printre nevoile fundamentale ale unei persoane, în general, și desigur constituie o particularitate aparte caracteristică vârstei adulte. Particularitățile comunicării vârstei adulte țin de specificul întregii perioade. De aceea, ne propunem să realizăm analiza perioadei adulte, pentru a scoate în evidență cele mai semnificative aspecte care reflectă activitatea comunicațională la această etapă de vârstă.

Analizând caracteristicile principale ale personalității la vârstele adulte, putem menționa: extensiunea simțului eului; raportarea caldă a eului la ceilalți; securitatea emoțională (autoacceptarea); percepție realistă, abilități și sarcini; obiectivarea eului: intuiție și umor; filosofia unificatoare a vieții [1, p. 280].

Studiul de față își găsește actualitatea prin explorarea relației particularităților de temperament și stilurilor de comunicare răspunzând la întrebarea ce vizează nemijlocit vârsta adultă. De asemenea, cu toate că există o serie de informații cu referire la stilurile de comunicare și temperament în general, totuși informațiile cu privire la modalitățile specifice prin care aceste două variabile relaționează între ele sunt relativ puține.

Pornind de la aceste constatări, în cadrul lucrării de față încercăm să explorăm relația dintre particularitățile de temperament și stilurile de comunicare la persoanele adulte.

2. Metodologia cercetării

Cercetarea realizată a avut ca scop stabilirea relației dintre particularitățile de temperament și stilurile de comunicare la persoanele adulte.

Eșantionul cercetării a fost constituit din 40 subiecți încadrați în două limite de vârstă 35-45 ani (adulți tineri) și 45-55 ani (adulți maturi); din ei 20 persoane din mediul rural și 20 persoane din mediul urban.

Metode și tehnici folosite în cadrul studiului au fost

- *Metodica de investigare a particularităților temperamentului după B.M. Pycalova* – acest chestionar este utilizat pentru diagnosticarea mai multor aspecte ale temperamentului. Este format din 105 întrebări care se referă la 9 scale. Opt scale conțin câte 12 întrebări, scala a noua conține 9 întrebări. Tipurile de scale: Energia obiectuală,

energia socială, plasticitatea, plasticitatea socială, tempoul sau viteza, tempoul social, emotivitate, emotivitate socială, scala de control. Se consideră că o anumită particularitate este puternic dezvoltată dacă obține la o anumită scală 9 puncte și mai mult, slab dezvoltată dacă obține 4 puncte și mai puțin. Dacă numărul de puncte este între 5-8, atunci această particularitate este mediu dezvoltată.

- *Chestionarul de personalitate Eysenck* determină doi factori de bază: extraversiunea, introversiunea și neurotismul. Primul factor e bipolar și reprezintă caracteristica individual psihologică a omului, extremele căreia corespund orientării personalității la lumea exterioară (Extraversiunea) sau la lumea subiectivă, lăuntrică (introversiunea).

Chestionarul cuprinde 54 de întrebări la care subiectul trebuie să răspundă cu Da sau Nu, în corespundere sau necorespondere cu felul său de a fi. Testul poate fi aplicat atât individual, cât și colectiv.

- *Chestionar de diagnosticare a stilului de comunicare după autoarea Г.В. Резанкина* – Scopul acestei metodici este de a determina stilul dominant de comunicare și formarea abilităților de comunicare. Chestionarul conține descrierea a 20 situații care solicită abilitatea de a primi și oferi atenție, a solicita și a refuza, a accepta și a oferi ajutor celor din jur. Respondenții primesc instrucțiunea că să aleagă varianta care descrie cel mai bine comportamentul personal în așa situații și să bifeze în fișa de răspuns de mai jos. La final se adună punctajul acumulat și se determină stilul de comunicare. Dacă predomină răspunsuri: de tip A aceasta ne vorbește despre un stil agresiv, de tip B – stil încrezut de comunicare, independent, dominare, de tip C – stil de comunicare neîncrezut, supus, dependent.

Când la două stiluri se obțin punctaje identice sau asemănătoare, stilul manifest de comunicare este încă neconturat, dar sunt conturate la nivel subdominant, latent, două atitudini concurente dintre care una sau alta poate deveni oricând dominantă, în funcție de împrejurări. Când punctajele sunt apropiate la cele trei stiluri, este vorba de lipsa unui stil de comunicare, ceea ce indică un comportament comunicativ pendular, oscilant, nematurizat, legat de-un comportament ambiguu și greu de prevăzut.

3. Rezultate obținute

La prima etapă a cercetării am aplicat *Metodica de investigare a particularităților temperamentului după B.M. Пусалова*. Analiza rezultatelor ne-a permis să-i repartizăm pe respondenții noștri în mai multe categorii în funcție de nivelul de manifestare a particularităților temperamentale (Tabelul 1).

Tab. 1. Rezultatele cantitative obținute la Metodica de investigare a particularităților temperamentului după B.M. Пусалова

Subiecți investigați	Sangvinic	Coleric	Flegmatic	Melancolic	Temperament incert	Activism înalt	Activism scăzut	Emotivitate înaltă	Emotivitate scăzută	Cu tendințe spre sangvinic	Cu tendințe spre coleric
Total persoane	7	3	3	6	8	2	1	5	2	2	1
În %	17,5%	7,5%	7,5%	15%	22,5%	5%	2,5%	12,5%	5%	5%	2,5%

Ulterior, a fost aplicat *Chestionarul de personalitate Eysenck* pentru a încerca să stabilim și alte particularități temperamentale, prin intermediul rezultatelor obținute. Astfel, în baza rezultatelor diagnosticate la această metodică, prezentăm tipurile de temperament obținute (Tabelul 2):

Tab. 2. Temperamentele după Chestionarul de personalitate Eysenck

Temperament Metodica de investigare	Coleric	Sangvinic	Flegmatic	Melancolic	Incert
Chestionarul de personalitate Eysenck	12,5% (5 persoane)	22,5% (9 persoane)	15,0% (6 persoane)	22,5% (9 persoane)	27,5% (11 persoane)

În corespundere cu *Chestionarul de personalitate Eysenck* am reușit să identificăm următoarele date la următoarele scale:

- Scala Extraversiunea – introversiunea – ne-a dat posibilitatea să identificăm persoanele care reprezintă dimensiunea introversie (47,5% – 19 persoane) versus extraversie (52,5% – 21 persoane). Astfel, în baza extremelor de note mari (52,5% respondenți), comportamentul acestora este definit prin extraversie. Putem menționa că aceste persoane sunt sociabile, le plac activitățile distractive, au mulți prieteni, simt nevoia de a discuta cu oamenii și nu le plac să lucreze de unii singuri. Își asumă ușor riscul, le place aventura și se expun pericolelor. Tind spre emoții puternice, doresc agitația și sunt, în general, impulsivi. Le place să facă glume, sunt oscilanți, optimiști, au tendința de a fi agresivi și își pierd cu ușurința stăpânirea de sine. Sunt tip artistic, înclinați spre exterior. Concreți, cu inițiativă și buni organizatori. Tind să se supraaprecieze și să accepte doar propriul punct de vedere.

Persoanele care au înregistrat note mai scăzute la această scală indică pentru introverți (47,5% respondenți). Astfel, aceștia sunt liniștiți, retrași, introspectivi, au o viață interioară bogată. Sunt tipul gânditor, indicat pentru cercetare, posedă gândire abstractă dar un spirit de observație mai puțin dezvoltat căci sunt orientați spre interior și oarecum ruți de exterior. Ușor tensionați, căci le lipsește ușurința exteriorizării bogatelor trăiri interioare. În relațiile sociale sunt rezervați și distanți, neîncrezători. Înclinați spre un mod de viață ordonat, nu agreează agitația, își domină agresivitatea și nu-și pierd ușor cumpătul. Tind să se subaprecieze.

- Scala Nevrotism – stabilitate emoțională – ne-a dat posibilitatea să identificăm persoanele care reprezintă dimensiunea instabilitatea emoțională (42,5% – 17 persoane) versus lipsa emoționalității (57,5% – 17 persoane).

Nevrotismul (instabilitate emoțională) este caracteristic comportamentului persoanelor care au înregistrat note ridicate la această scală (42,5% respondenți). Pentru aceștia este caracteristic interrelația dintre tendința spre anxietate, depresie, auto-apreciere scăzută și timiditate toate datorate lipsei de control emoțional. Reacțiile emoționale puternice interferă cu adaptarea scăzută la evenimentele de viață și îi conduc spre reacții emoționale iraționale, adesea rigide. Apatia este caracteristică inversă; La cealaltă extremă a stabilității emoționale, avem de-a face cu persoane extrem de greu de stimulat emoțional, reacțiile emoționale sunt slabe ca intensitate, lente, intră greu în atmosfera emoțională și au tendința de a reveni la starea de apatie, calmi (57,5% respondenți).

În continuare sunt prezentate rezultatele obținute la aplicarea *Chestionarului de diagnosticare a stilului de comunicare după autoarea Г.В. Резанкина*. În tabelul 3, prezentăm datele cantitative obținute:

Tab. 3. Rezultatele cantitative obținute la Chestionarului de diagnosticare a stilului de comunicare după Г.В. Резанкина

Stil de comunicare	Rezultate	Număr respondenți	% respondenți
Stil de comunicare agresiv		8	20
Stil de comunicare încrezut, independent, de dominare		16	40
Stil de comunicare neîncrezut, supus, dependent		10	25
Stil neconturat, oscilant		6	15

După cum putem vedea în tabelul 3, în urma aplicării *Chestionarului de diagnosticare a stilului de comunicare după autoarea Г.В. Резанкина*, aproximativ 40% respondenți au înregistrat stilul de comunicare încrezut, independent, de dominare, 25% respondenți au înregistrat stilul de comunicare neîncrezut, supus, dependent, iar 20 respondenți – stilul de comunicare agresiv. Totuși la 15% respondenți stilul de comunicare a fost diagnosticat ca fiind unul oscilant și neconturat.

La următoarea etapă a cercetării, pentru determinarea relației dintre particularitățile temperamentale și stilul de comunicare la persoanele adulte fost realizată analiza statistică a datelor. Pentru aceasta ne-am propus să utilizăm analiza corelațională a datelor prin intermediul programului de prelucrare statistică a datelor Statistica 6.0 – modulul Sta.bas – Analysis – Breakdown&one – way ANOVA. Rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul 4.

Tab. 4. Corelațiile dintre particularitățile temperamentale și stilul de comunicare la persoanele adulte

Scale	Încrederea, independența, dominarea	Agresivitatea	Neîncrederea, supunerea, dependența, suspiciozitatea
Vârsta	-0,2427	-0,02002	-0,1088
Temperament	-0,1997	-0,06684	-0,02146
Neurotismul	0,017544	0,021718	0,284649
Extraversiunea – intraversiunea	0,415387	0,262911	0,326737
Energia (sfera obiectuală)	0,073006	-0,0368	-0,07656
Plasticitatea (sfera obiectuală)	0,322711	0,122185	-0,00781
Tempoul (sfera obiectuală)	0,316889	0,049647	-0,08192
Activismul (sfera obiectuală)	0,281116	0,053566	-0,06512
Emotivitatea (sfera obiectuală)	0,115187	0,158623	0,311536
Energia (sfera socială)	0,369493	0,250188	0,16721
Plasticitatea (sfera socială)	0,017282	-0,08582	0,048726
Tempoul (sfera socială)	0,081192	-0,20275	-0,15914
Activismul (sfera socială)	0,196619	-0,03144	0,012887
Emotivitatea (sfera socială)	0,090799	0,134733	0,289441

Analiza factorială, realizată prin intermediul programului de prelucrare statistică a datelor, a stabilit că:

- Nu putem vorbi despre o legătură directă dintre temperament, vârstă și stilul de comunicare, deoarece rezultatele obținute nu indică corelații pozitive semnificative dintre aceste trei variabile. Aceste date sunt confirmate de analiza corelațională a datelor.
- Corelații pozitive au fost obținute la scala Stil de comunicare încrezut, independent, de dominare și extraversiunea (0,415). Astfel, selectarea acestui stil de comunicare corelează cu valori înalte la scala extraversiune-introversiune conform Chestionarului de personalitate Eysenck.
- De asemenea, corelează pozitiv cu stilul de comunicare încrezut, independent, de dominare – plasticitatea (0,322) și tempoul în sfera obiectuală (0,316) și energia socială (sfera socială) (0,369) conform Metodicii de investigare a particularităților temperamentului după B.M. Русалова.
- Alegerea stilului de comunicare supunere, dependent, suspicios corelează cu valorile înalte la scala neorotism (0,284) conform Chestionarului de personalitate Eysenck, cu scala emotivității obiectuale (0,311) și sociale (0,289) conform Metodicii de investigare a particularităților temperamentului după B.M. Русалова.
- Au fost stabilite corelații pozitive dintre stilul de comunicare supunere, dependent, suspicios și extraversiunea-introversiunea (0,326) conform Chestionarului de personalitate Eysenck.

4. Concluzii

Demersul de cercetare asupra relației dintre particularitățile de temperament și stilul de comunicare la persoanele adulte a scos în evidență că comunicarea este un liant flexibil ce permite relația dintre oameni. În același timp, analiza literaturii de specialitate, a scos în evidență că temperamentul se constituie ca unul dintre cele mai importante și definitorii subsisteme ale personalității: se află în interacțiune și totodată își pune amprenta asupra tuturor celorlalte subsisteme și dimensiuni ale personalității. Temperamentul se manifestă în orice situație, fiind prima determinație a personalității care se impune nemijlocit observației. Așa se explică de ce, primele descrieri și clasificări ale lui datează încă din antichitate.

Analiza factorială care a fost realizată prin intermediul programului de prelucrare statistică a datelor ne-a permis să stabilim că nu putem vorbi despre o legătură directă dintre temperament, vârstă și stilul de comunicare, deoarece rezultatele obținute nu indică corelații pozitive semnificative dintre aceste trei variabile.

Totuși, corelații pozitive au fost obținute la scala Stil de comunicare încrezut, independent, de dominare și extraversiunea. De asemenea, corelează pozitiv cu stilul de comunicare încrezut, independent, de dominare – plasticitatea și timpul în sfera obiectuală și energia socială (sfera socială). Alegerea stilului de comunicare supunere, dependent, suspicios corelează cu valorile înalte la scala neorotism, cu scala emotivității obiectuale și sociale. Corelații pozitive dintre stilul de comunicare supunere, dependent, suspicios și extraversiunea-introversiunea.

Bibliografie:

1. ALLPORT, G., W. Structura și dezvoltarea personalității. București: EDP, 1991, 573 p. ISBN 973-30-1151-7.
2. BUSS, A.; PLOMIN, R. A temperament theory of personality development. New York: Wiley, 1975.
3. GOLU, M. Dinamica personalității. București: Editura Geneze, 1993. 256 p. ISBN: 973-596-281-0.
4. POPESCU-NEVEANU, P. (coord.). Tratat de psihologie generală. București: E.D.P.R.A., 213, 888 p. ISBN: 978-973-707-695-3.